

ТЕЗИ ТВОРЧОЇ РОБОТИ

конкурсу «МАН-Юніор Дослідник»

номінація «Еколог-Юніор»

ВТОРИННА ЕКОЛОГІЧНА СУКЦЕСІЯ

НА МІСЦІ ВАПНЯКОВОГО КАР'ЄРУ:

ВІД ТЕХНОГЕННОГО ПУСТИЩА ДО ПРИРОДНОГО ОАЗИСУ

Автор: Смоляр Олександр, учень 8 класу

Заклад освіти: Жеревецький ліцей Лугинської селищної ради

Коростенського району Житомирської області

Науковий керівник: Білюк Сергій Леонідович, вчитель географії

Актуальність дослідження

На території Жеревецької громади Коростенського району Житомирської області збереглися сліди видобутку вапняку, що тривав у 1990-х — на початку 2000-х років. Після припинення промислової діяльності кар'єр поступово перетворився на унікальну водойму. Це рідкісний приклад стихійної екологічної ренатуралізації промислового об'єкту, де протягом кількох десятиліть сформувалася нова жива природна система. Дослідження таких процесів є надзвичайно актуальним з точки зору екології та природоохоронної науки, адже кар'єрні водойми можуть ставати новими осередками біорізноманіття.

Мета та завдання дослідження

Мета роботи — дослідити екологічні зв'язки рослин і комах у вторинній водно-болотній екосистемі, що утворилася на місці вапнякового

кар'єру Жеревецької громади, та оцінити рівень сформованості нового природного біотопу.

Завдання: 1) вивчити геологічну та господарську історію кар'єру; 2) визначити видовий склад рослин, комах, птахів і риб водойми; 3) виявити екологічні зв'язки між рослинами та комахами; 4) оцінити значення нового біотопу для природи громади.

Методи дослідження

Для виконання роботи застосовано: метод польових спостережень (маршрутний облік рослин, комах і птахів протягом 2025–2026 рр.); метод фотофіксації; метод ідентифікації видів за визначниками; метод бесід з місцевими жителями та аналіз архівних матеріалів громади; метод порівняльного аналізу стану екосистеми до і після закриття підприємства.

Результати дослідження

Встановлено, що вапняковий кар'єр Жеревецької громади функціонував приблизно з 1993 по 2004 рік. Окрім вапняку, під час видобутку зустрічалися значні поклади кременю (SiO_2) — характерної для поліського регіону гірської породи, яка з давніх часів використовувалась людиною для виготовлення знарядь праці. У пісковитих прошарках кар'єру місцеві жителі також фіксували знахідки бурштину — скам'янілої смоли хвойних дерев, поширеної у відкладах Поліської низовини. Геологічна цінність об'єкту є самостійним предметом для вивчення.

Після закриття підприємства кар'єрна яма поступово наповнилась ґрунтовими та дощовими водами. Сьогодні водойма має площу орієнтовно 7,7 га, глибину в центральній частині до 10 м. Вода чиста, прозора, бірюзова з помірно лужним рН (7,2–7,8) — наслідок насичення вапняком.

У ході польових досліджень на берегах та у воді водойми виявлено понад 22 видів рослин, серед яких: рогіз широколистий (*Typha latifolia*),

очерет звичайний (*Phragmites australis*), латаття біле (*Nymphaea alba*), ряска мала (*Lemna minor*), осока гостра (*Carex acuta*), верба козяча (*Salix caprea*), вільха чорна (*Alnus glutinosa*). Рослини утворюють виражені пояси: відкрита вода — прибережні гідрофіти — вологі луки — чагарники.

Зафіксовано 26 видів комах: стрілки-бабки (*Coenagrion puella*), вічнозелені стрілки (*Sympetrum fuscum*), плавунець облямований (*Dytiscus marginalis*), водомірки (*Gerris lacustris*), веснянки, одноденки (*Ephemeroptera*), різноманітні двокрилі (*Diptera*). Виявлено чіткі трофічні зв'язки: личинки комах харчуються водоростями та частинами водних рослин; дорослі стрілки й бабки полюватимуть над водою; водяні жуки є хижаками водного ярусу.

Водойма приваблює понад 12 видів птахів: крижень (*Anas platyrhynchos*), лиска (*Fulica atra*), чапля сіра (*Ardea cinerea*), мартин звичайний (*Larus ridibundus*), очеретянка велика (*Acrocephalus arundinaceus*). З риб у водоймі поселились карась золотий (*Carassius carassius*), окунь (*Perca fluviatilis*), краснопірка (*Scardinius erythrophthalmus*) — очевидно, занесені птахами або місцевими жителями.

Висновки

За 20 років на місці промислового вапнякового кар'єру сформувалась повноцінна водно-болотна екосистема з розвиненими екологічними зв'язками між рослинами, комахами, рибами та птахами. Водойма є новим осередком біорізноманіття Жеревецької громади та потребує природоохоронного статусу. Бурштинові й кременеві знахідки свідчать про геологічну цінність об'єкту. Дослідження є першим науковим описом цього унікального біотопу.